

Strokovni list za povzdigo gostilničarskega obrta.

Glasilo „Deželne zveze gostilničarskih zadrug na Kranjskem“.

— List izhaja 10. in 25. vsakega meseca. —
 Za posamezne člane v „Deželni zvezi“ včlanjenih zadrug stane list celoletno K 4.—, za člane onih zadrug, ki so v „Zvezi“ in ako so uvedle obvezno naročbo lista za vse člane, pa celoletno K 2.—. Sicer stane list celoletno K 5.—, polletno K 2'60, četrtletno K 1'30 in posamezna številka 25 vinarjev.

— Cena inseratom: 1/48 strani K 1'50, pri večkratnih objavah popust. —

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Marije Terezije cesta št. 16.

Strankam je uredništvo na razpolago vsak ponedeljek in petek od 4.—6. popoldne.

Rokopisi se ne vračajo. Rokopise in objave je pošiljati do 5. oziroma do 20. vsakega meseca, s tem dnem se uredništvo zaključuje.

Štev. 7.

V Ljubljani, 19. julija 1915.

Leto II.

Vsem cenjenim tovarišem v posebno pozornost!

Zaupnost največ škoduje! Čim več zaupaš, tem več izgubiš. Prav na mestu je tedaj izrek: verjeti smeš vsakomur, a ne zaupaj nikomur, to hočem vtemeljiti v naslednjem. Mislim, da je bilo leta 1902, ko sem kupil od uglednega vinotrzca, ki pa danes že ni več med živimi, sod nove rebule. Cement je kazal, da je 337 l vsebine. Ko sem blago pripeljal s kolodvora, pošljem po dacarja in konstatiralo se je, da manjka 12 litrov. Ker novega vina oziroma mošta itak ni dubkom napolniti, pišem pošiljatelju, koliko misli odpisati, ker posoda ni bila polna. Odpíše, da bo odpisal 6 litrov, jaz sem kasneje pa uveljavil in odštel poleg druge lumparije, ki je kasneje navajam, vseh 12 litrov, katerih nisem prejel. Začnem točiti in rebula je kmalu potekla, ker je bila še precej dobra. Dajal sem jo natakari v veliki pletenici, ki je držala 28 litrov in vse natanko sproti beležil.

Kar naenkrat, ko računam, da bo ravno še ena steklenica polna, izdihne sod in dobil sem le še kakih 6 litrov iz njega. Vprašam natakario, če je morda sama vzela vino ven. Odvrne mi, da ne, češ: saj imate ključ od kleti vedno pri sebi, kar je bilo res. Kje je torej vzrok tega velikanskega primanjkljaja? Začnem posodo natančneje ogledovati in vidim, da je bila nazadnje cimentirana 1879. Aha, sum je bil že podprt. Takoj dam odpeljati sod na merosodni urad ter na novo zmeriti. V par dneh dobim sporočilo, da je posoda zmerjena in naj pošljem ponjo. Plačal sem pristojbino, vzamem certifikat in ostrmim: sod je resnično meril le 321 litrov, torej za celih 16 litrov manj kakor pa mi je bilo računano. Bil sem radi tega do skrajnosti ogorčen. Takoj pišem poštenjakoviču ostro pismo in sicer tako, da je tri dni kar v zrak gledal kakor so njegovi uslužbenci pripovedovali. K sklepu pisma sem namreč dejal: ni torej čuda, da stotisočake kopičite, gostilničarji pa, ki od Vas (prekupcev) vino dobavljajo — v kratkem zmrznejo! Pomi-

slite torej: ta sod je 23 let romal med gostilničarji, vsako leto je bil manjši, a vedno 337 l računani; če bi ga bil jaz le vsak mesec dal zopet napolniti, bi bil ob letu najmanj ob 200 litrov vina in ravno toliko po krivici plačal užitnine. Ne smem pa misliti, da je bila to edina barigelca, ki je imela prastari cement; morda se je valjalo več kot 50 takih vampežev po dvorišču veletržca. Tudi to dejstvo je marsikateremu tovarišu pomagalo na boben, ker je kljub vsej skrbi za redno plačevanje ostajal vinotrzcu dolžan tako dolgo, da mu je ta končno vrat zavil. Vinotrzci, ki na debelo trgujejo, so si tega prav dobro svesti, a ker nese, naj nese, vest je lahko tudi kosmata. Nikdar pa ne boste opazili, da je šel vinotrzec s čez eno leto staro cimentirano posodo po vino k vinogradniku. Jeseni se posoda popravi, nabije in hajd ž njo na merosodni urad, ker je mož dobro prepričan, da bi dobil premalo blaga, če bi računal po lanskem cementu, ko je med tem moral dati posodo, ki se je zelo razsušila, dobro nagnati. Nasprotno pa se jim pri posodah, ki služijo za razprodajo, prav nič ne mudi s cimentiranjem. To je ravno tisti vzrok, radi katerega objavljamo ta gorostasni slučaj. Oglejte si dobro letnico, kdaj je bila posoda merjena. Eno leto še gre, kar pa je čez in če je že čez 3 leta, ste gotovo pri vsaki posodi za 20% ukanjeni. Pri pivovarniški posodi je ravno taka, kajti smola in nabijanje posode, ter nazadnje še ne do vrha napolnjena pijača stori, da največkrat ni tiste množine v sodu, kot je navedena. No pa pri pivu se stvar potrpi, ker nekaj pene nanesejo. Z vinom je pa druga, mnogo se ga vsuši, včasih tudi na kolodvorih, po vrhu pa še goljušiva posoda, to vleče obrtnika-gostilničarja zdržema v denarno jetiko, katere se kljub vsemu varčevanju ne more ubraniti. Bodite tedaj na posodo posebno pozorni, ne zaupajte nikomur, časi so pre-slabi, da bi se po 6, 10, ali še več litrov vina pri enem sodu moglo pogrešati, kajti sešteto od celega leta znašajo taki primanjkljaji na stotine litrov in ravno toliko kronic.

Gostilničar in vžigalice.

V sedanjem času, ko mora gostilničarski stan prestatati najhujše skušnje in ko gre za to, da se nepotrebni izdatki opuste in kjerkoli še kak zaslužek pridobi, dalje da se doseže od države kakšno davčno olajšavo, je jako čudno, da se v nekaterih gostilnah še dobe na mizi — vžigalice.

„Pri vžigalicah je treba hraniti začetni“; ta izrek se je že davno vdomačil povsod, toda tam, kjer bi se res pri tem veliko prihranilo, še ni prodrlo, namreč pri nekaterih gostilničarjih.

Ne zanikujemo, da mora gostilničar v prvi vrsti skrbeti za udobnost svojih gostov, toda v današnjem času, ko morajo gostje v pretežni večini doma bolj hraniti kakor sploh kedaj, je tembolj potrebno, da se tudi v gostilnah varčuje. Toda needinost gostilničarjev v tem oziru je nekaj posebnega — dobe se še tovariši, ki kljub soglasnim sklepom še vedno ne odpravijo vžigalic z miz, večina iz tega vzroka, ker imajo strah pred gosti. Zaradi vžigalic pride gotovo le oni v gostilno, ki sam ne zna računati in ki misli, da bo zato, ker popije četrto vina in mu ni treba vžigalic plačati, pri tem nekaj prihranil. To je vendar napachen nazor in se ga lahko pobije.

Takih gostov pa gostilničarju ni treba! Čas je že, da se tudi v našem oziru malo ogleda izdatke za vžigalice, to tembolj, ker so se in se še bodo najbrž podražile. Ako gostilničar že pri prodaji tabačnih izdelkov, ki jih ima tudi le na ljubo gostom, ne sme nič zaslužiti, ako se 20% pribitek na hleb kruha že smatra kot zločinsko draženje živil, ako se kuhinja, pri kateri celo davčna oblast ne obdači dobička, ne obreštuje, je vendar misliti, da se mora ta najnepotrebnejši predmet — vžigalice — odpraviti. — Zelo dvomimo, da bi bil sploh gostilničar, ki bi mogel dokazati, da ima zaradi vžigalic več gostov v hiši, ali pa nasprotno, da bi kak gostilničar, ki je vžigalice odpravil, sploh kakega gosta radi tega izgubil.

Ako hoče gost vžigalice, mu jih daj gostilničar za lastno ceno; zaslužiti pri tem blagu vendar ni nič; zaslužil pa bo gostilničar, da mu jih ne bo treba take množine kupovati in jih na mizo postavljati — prav gotovo se bo to v njegovem žepu poznalo. Zato pa, tovariši, bodimo edini in za vse naj velja:

Proč z vžigalicami z gostilniških miz!

Nekdanja organizacija obrtnikov.

Vsakdo je moral prebiti določena leta kot učenec, potem je moral biti nekaj let pomočnik, nakar je moral iti na potovanje na tuje. Ko je nato izdelal takozvano »mojstrsko delo«, je moral biti še nekaj časa »za poskušnjo«.

Odločilno besedo v cehu je imel občni zbor cehovih sodrugov, ki je izvolil za tekoča opravila načelnika in odbor.

Ti organi cehov so morali:

1. varovati izključno obrtno pravico sodrugov napram izven cehe stoječim rokodelcem;

2. uravnati obrtne razmere sodrugov z določilom cene, določilom števila pomočnikov, nakupovanjem blaga itd.

3. so imeli obrtno policijo nad sodrugi, predvsem obrambo zoper nepošteno konkurenco, in

4. so imeli nad mojstri, pomočniki in učenci posebno obrtno sodstvo.

Od 17. stoletja sem so začeli cehi vsled prenapetega vporabljanja vpeljanih načel, katera so rokodelstvo visoko povzdignila, propadati.

Cehovne predpravice, ki so bile postale jako velike, so se začele vporabljeti, ali bolje rečeno, zlorabljeti v korist malega števila bogatih obitelji in v krivično zbiranje bogastva s pritiskanjem cen itd. Iz strahu pred konkurenco se je vsprejemanje novih članov v cehe kolikor mogoče omejilo. Nekateri cehi so si doprjemali sploh samo sinove članov, nekateri nobenega zunanega. Tudi so si znali pridobiti cehi čez ozidje mesta v nekem okrožju kupovati vse v mestu itd.

Kakor na mnogih drugih poljih, tako je bil tudi tukaj deželni knez zastopnik skupnih interesov zoper pridobljene kri-

vične predpravice posameznih družabnih zvez.

Kako se je to vršilo, hočemo opisati pozneje s posebnim ozirom na avstrijske cehe; še prej pa nam bodi dovoljeno opisati cehovne razmere, kakršne so bile pri nas doma, specijalno na Kranjskem, oziroma v Ljubljani.

Najveljavnejši in najbogatejši ceh je bil trgovski. Nikomur se ni posrečilo vrniti se v to zadrugo, če ni bil prostovoljno sprejet. V mestnem zastopu ljubljanskem, ki je bil sestavljen iz notranjega sveta dvanajsterih in iz unanjega sveta štiriindvajsetih svetovalcev, so imeli trgovci notranji svet popolnoma v svojih rokah.

Za časa postanka cehov je obstojal samo notranji svet dvanajsterih svetovalcev, in na čelu mesta je bil mestni sodnik. To gosposko so si volili meščanje, trgovci in obrtniki sami, na te volitve ni imel nihče niti najmanjšega vpliva. Samo trgovci in obrtniki so bili meščanje v pravem pomenu besede že izpočetka ter so uživali vse mestne pravice. Bili so tudi naprej edini stanovalci mesta; toda izza 14. stoletja sem so se začeli naseljevati v bližini mesta plemiči in duhovščina. Živahno življenje mestno, rastoče potrebe so jih privabile; toda v mestu se niso naselili, ker bi se bili morali podvreči mestni gosposki.

Nekdanja Ljubljana je bila majhno mestce. Hišice so stale na rebri Gradu do Ljubljanice od Črevljarskega mostu do Florijanskih ulic.

Plemstvo in duhovščina pa se je naseljevala na levem bregu Ljubljanice. Tako je tu nastal nov, od starega popolnoma ločen del mesta, katerega je združil zid s starim mestom šele leta 1416. Meščansko in gosposko sodišče sta bila popolnoma ločena, in kakor se ne bi bil meščan nikdar podal, če bi ga poklicala gosposka pred svoje sodišče ter ga hotela soditi po svojih postavah in običajih, prav tako bi se bili tudi plemiči uprli, ako bi hoteli meščani z njimi postopati. Stanovalci Ljubljane so se delili potemtakem v meščane, plemstvo in duhovščino, in v tuje, to je ljudi brez vsakih pravic.

Za vsprejem med meščane se jih je vedno veliko oglašalo; toda ni bilo lahko doseči tega. Mestni zastop je v slovesni

seji sklepal o tem, ali naj se prosilec sprejme ali ne.

Vsakdo, kdor si je hotel v Ljubljani svobodno in samostalno služiti kruh, je moral gledati, da ga je mestni magistrat sprejel med meščane: brez tega ni mogel postati drugega, nego pomočnik, hlapec ali dninar.

Ker je pa mestni magistrat smel odkloniti sprejem v meščanstvo, komur je hotel in so imeli trgovci in obrtniki pri mestni upravi prvo in zadnjo besedo, je umevno, da ni bil nihče sprejet med meščane, kdor ni bil niti trgovec, niti obrtnik. Preden se mu je podelila meščanska pravica, je moral skrbeti za to, da ga je ceh sprejel med se in mu podelil mojstrsko pravico; brez tega ni smel upati, da postane kdaj meščan. Celo pomočnik ni mogel dobiti dela pri nobenem mojstru, če ni bil sprejet v ceh.

Ta običaj je bil velikega pomena.

Kakor smo že omenili, je moral vsakdo, kdor je hotel vstopiti v ceh, donesti dokaz neomadeževanega imena. Ta dokaz je donesel z »učnim pismom«.

Vsa učna pisma pomočnikov so bila shranjena v cehovni škrinji, kadar je šel pomočnik na tuje, kar je moral storiti vsak, ni dobil tega pisma s seboj, temveč le prepis s cehovnim pečatom, original je ostal v cehovni škrinji. Ako je dobil v drugem mestu dela, oddati je moral ta prepis v ondotno cehovno škrinjo, kjer so ga hranili toliko časa, da je odšel zopet dalje po svetu. Gorje mu, ako bi pa izgubil ta prepis; silne težave bi imel dobiti drugega. Dokazati bi moral, da ga je izgubil po nesreči, in da ga ni prodal ali sicer oddal sam iz rok, n. pr. zastavil itd. S tem so hotele zadruge preprečiti, da ne bi drugi, ki bi kupili ali ukradli pisma, sleparili po svetu z njimi, ne da bi se priučili dotičnega rokodelstva.

Kdor ni bil član ceha in mu ni že bila podeljena mojstrska pravica, ni smel nobenega obrata samostojno izvrševati, ampak je moral služiti kot pomočnik. Mojstrom pa so zopet rokodelci vsakega silno neradi proglasili, ker so se bali konkurence. Pri mnogih obrtih, kakor smo že omenili, je bilo dovoljeno število mojstrov natančno določeno. Kdor pa ni postal mojster, tudi ni bil sprejet med meščane.

LISTEK.

Polži.

Po lastnem življenju spisal vodja R. Dolenc.

Kakor sem že v podlistku naslovljen: „Mažarska čarda“ povedal, sva bila v šolskih letih 1877/8 in 1878/9 na k. kmetiški akademiji v Ogrskem-Staremgradu (Ungarisch-Altenburg, Magyar Óvár) tudi dva Slovenca, namreč Vorenčkov Joža (Josip Kristan) iz Vodice na Gorenjskem, in pa sin mojega ranjkega očeta — jaz. Stanovala sva skupaj, toda že izven pravega mesta čisto na samotni pri nekem sodarju ter obenem malem posestniku, ki se je za Pusterja pisal. Bil je to pošten Švab, ki je le za največjo silo tudi mažarsko govoril. Tik hiše se je nahajal jako obsežni vrt, ki je bil po pretežni površini navadni sadni, v veliko manjši površini pa zelenjadni vrt. Mejil je s celo svojo dolgostjo z eno stranjo na mimo vodečo cesto, od katere ga je ločila lesena ograja. Ta stran vrta je bila več metrov

široka ter tudi precej strma brežina, obsejana s travo, ter zasajena — to pa jako na redko — z grmičevjem grozdčija svetega Ivana in bodečega grozdčija ter tudi z nekaterimi, v podobi špalirja vzgojenimi vinskimi trtami. Ker je bila ta brežina jako zavarovana proti vladajočemu vetru, in kaj solnčno ležeča, nagovarjal sem vedno gospodarja, da bi jo v majhen vinograd spremenil. Da bi se za to tem rajši odločil, obljubil sem mu, da bom že tam rastoče vinske trte sam prekopal in kupljene sadike istotako lastnoročno sam posadil. Res se je dal mož pogovoriti in spomladi leta 1878/9 je najel nekega delavca, ki je s svojo ženo in sinom dotično brežino prerigolal. Tisto jutro — ponedeljek — ko se je delavec dela lotil, sem mu naročil pred odhodom v akademijo, naj grmičevja grozdčija sv. Ivana in bodečega grozdčija kar naprej izkoplje ter z vrta pomeče; vinskimi trtam naj pa pri kopanju bolj ko mogoče prizanaša, da jih bomo prekopal.

Ko je bil opoldne na akademiji pouk končan, nisem šel takoj v gostilno imeno-

vano pri „poslednjem grošu“ v katero sva z Vorenčkovim Jožom hodila na kosilo, ampak tekem sem naravnost domov, da bi se prepričal, kako so delavci svojo nalogo pričeli. Kolega, se je moji gorečnosti za stvar le smejal in šel je sam k obedu.

Dospevši k gospodarjevemu vrtu, sem zapazil več kaj lepih, velikih ter zaprtih polžev na cesti. Koj sem snel klobuk z glave, polže pobral, ter jih veselo iznenaden vanj pometal. Šel sem nato na vrt, kjer so delavci ravno kosili. Naročil sem jim takoj, da ne smejo pri izkopavanju grmičevja polžev na cesto metati, ampak da jih morajo v jamico metati, v katero sem tudi jaz svoje stresel iz klobuka. Delavci so se pri tem naročilu začudeni spogledali in eden me vpraša v pristni švabsčini, čemu da mi bodo polži? Odgovoril sem mu, da jih bom pojedel, na kar mi odvrne, da polže pač le prašiči žro, ne pa ljudje jedo. No ostalo je pa pri mojem ukazu in polžev niso več na cesto metali, ampak po mojem naročilu, v odkazano jamico ter z zemljo zasipali.

Drugih posebnih pogojev za sprejem v meščanstvo pa tudi ni bilo. Kdor je bil katoličan in je bival nekaj časa v mestu — če je bil tudi poprej podložen kaki gosposki, torej osebno neprost, ga vendar mesto ni moralo oddati nazaj — je bil v to sposoben. Vendar je mesto stavilo dostikrat mnogo pogojev. Tako n. pr., da se mora prosilec oženiti in vzeti hčer kakega mojstra njegovega ceha, da mora kupiti hišo i. t. d.

Mestni magistrat je imel sicer pravico, toda je kaj redkokrat sprejel med meščane koga, ki ni bil član ceha, oziroma, ki ni imel mojstrske pravice.

Dostikrat so se branili tudi mojstri takega rokodelstva, ki ni imelo omejenega števila članov, sprejeti koga v ceho, oziroma med se. Ker so se bali za svoj dobri zaslužek, vedeli so vedno dovolj vzrokov, zakaj tega ali onega nočejo med se. Poudarjali so, da je mojstrov tega rokodelstva v mestu že več kot dovolj in da že sami komaj izhajajo s svojim zaslužkom, da imajo sami dela premalo i. t. d.

Odločilno besedo je imel pač tudi pri podelitvi mojstrske pravice mestni magistrat, ki je smel iz svoje volje brez ozira na cehe in mojstre podeliti komu mojstrsko pravico. Toda baš ker so imeli trgovci in obrtniki v magistratu svoje glave, zgodilo se je to malokdaj. „V debelih sodnijskih protokolih ljubljanskega mesta“, pripoveduje Ivan Vrhovec v svoji knjigi „Ljubljanski meščanje v minulih stoletjih“ in teh protokolov se je od l. 1521. do 1875. ohranilo precejšnje število, „bero se mnoge pritožbe, v katerih prosijo po mojstrih nazaj potiskani pomočniki rokodelskega stanu, naj jim magistrat podeli mojstrsko pravico iz svoje oblasti, ker mu mojstri nagajajo zgolj iz hudobnosti ali pa iz nevoščljivosti. A le prav malokrat sem naletel na magistratov sklep, naj se da takemu zatiranemu rokodelcu mojstrska pravica. Mestna gosposka se je rajši sešla po trikrat, štirikrat in petkrat ter izkušala zlepa mojstre in prosilce pobotati, predno je podelila to pravico iz svoje oblasti“.

Pozneje bomo videli, kako so višje oblasti v 18. stoletju posegle v ta krivični monopol trgovskega in obrtnega stanu.

Kako so si znali trgovci in obrtniki varovati svoj pridobljeni monopol do izključnega samostojnega izvrševanja svoje trgovine ali obrta, nam najbolj ilustrirajo sledeče številke.

Do sobote je bilo prekopavanje dovršeno. Na vrtu sem pobral polže v rešeto ter jih nesel Joži pokazat z vprašanjem: „No, Jože, ali ti takole rad ješ?“ Joža zakliče iznenaden: „Prokleta! To bo pa manjada! Kje si jih pa dobil?“ Ko sem mu to povedal, sva se zmenila, da si jih bodeva še tisti večer s kislim hrenom privoščila. Ko sem pa gospodinjo vprašal, če jih bo nama skuhala, me je čez vse začudena pogledala, ter se kar naravnost izjavila, da se taka svinjarija v njeni kuhinji ne bo kuhala. Obljubila mi je pa, da mi posodi za kuhanje potrebni lonci, ki ga bo po uporabi koj razbila. Polže smem pa le v pralni — obenem svinjski kuhinji — sam kuhati. To se je tudi zgodilo. Polže sva si zvečer sama skuhala in nadržnila potrebni kisli hren. Gospodarjevega vajenca sva pa poslala z vizitnico — kajti denarja nisva obadva kar nič imela — v gostilnico k „poslednjemu grošu“ po bokal prav dobrega vina.

Ko sva se lotila polžev v sobi, je odprla najina gospodinja iz kuhinje v sobo

Ljubljana je imela v drugi polovici osemnajstega stoletja (okoli leta 1770. do 1780) okroglo 10.000 prebivalcev, med temi dobrih 6000 žensk; ostane torej še vedno 4000 prebivalcev moškega spola, meščanov pa je bilo od teh komaj 10%, to kakih 400.

Kar smo že omenili, so se nazivali za meščane samo tisti, katere so sprejeli meščani prostovoljno medse; morali so se pečati z enim od takozvanih meščanskih poslov: ali s trgovino ali z obrtom oziroma rokodelstvom.

Tako je sedaj ena tretjina mestnih prebivalcev, obstoječa iz trgovcev in obrtnikov, gospodovala celemu mestu.

Število mojstrov v posameznih cehih je bilo zelo omejeno; tako je štela Ljubljana samo 25 samostojnih trgovcev v drugi polovici osemnajstega stoletja. Ti so bili združeni v trgovskem cehu ter so imeli notranji svet dvanajsterih v mestnem zastopu popolnoma v svojih rokah; trgovski ceh je bil s tem najvažnejša politična korporacija v mestu.

Isto toliko članov kakor trgovski ceh je štel tudi ceh krojačev, malo manjši je bil ceh čevljarjev (22 članov), pekov (18 članov), kramarjev (16 članov), mesarjev (12 članov) i. t. d.

Vseh cehovnih sodrugov je bilo približno 400, med njimi kakih 30, ki še niso bili sprejeti v meščane, temveč samo šele v kakšen ceh.

Število članov je bilo skoro pri vseh cehih omejeno in že naprej natanko določeno. Dokler ni eden izmed članov ceha umrl ali sicer prenehal biti član, bodisi da se je izselil ali na kak drug način izgubil članstvo, ni mogel nihče nanovo vstopiti v ceh kot mojster ter pričeti samostojno izvrševanje svojega poklica; moral je ostati pomočnik.

Tudi plemenitaši so se smeli sprejeti med meščane ter s tem niso izgubili niti svojega plemstva niti drugih svojih pravic; kakor hitro so pa pričeli izvrševati kako obrt ali trgovino, pokoriti so se morali glede te mestnemu magistratu ravno tako, kakor vsak drugi neplemeniti obrtnik ali trgovec.

Toda plemenitaši so smatrali pečanje s meščanskimi posli za nekaj, kar je pod njihovo častjo.

Do 18. stoletja se v Ljubljani menda niti eden plemenitaš ni poprijel kake trgovine ali obrta. Toda ko so videli, kako me-

vodeča vrata, in ona ter vsi ostali člani njene jako obsežne družine, ne manj tudi vsi sodarski pomočniki so naju kaj začudeno zijali, celo tako, kakor zijajo obiskovalci menažerij na divje zveri. Izrazi kakor: Pfui Teufel! Schneckenfresser, Schweinerei, disznosag! leteli so od vseh strani na naju. Posebno se je pa nad nama najstarejša hčerka gospodinje, krasnooka gospodična Anica zgražala, kajti bila je moja živa slovnica v priučanju — mažarsčine.

Z Jožetom se pa nisva za to nič zmenila, marveč s tem večjo slastjo sva polže iz lonca jemala, jih iz lupin izvlekla, rilcev oproščala, v hrenu namakala ter za ovrtnico vtikala. Seveda sva jih tudi z izbornim vinom zalivala ter kruhom prigrizovala. Ko sva lukrativno pojedino končala, sva šla še v kavarno Günther, kajti ob sobotah smo imeli akademiki slovanskih narodnosti večerni kolegijalni sestanek, študentovsko „komers“ imenovan. Vsi že tam navzoči kolegi, med temi največ Čehov, so se najini radostni razpoloženi ne malo čudili ter naju iz-

ščani pri svojem poslu bogate, ko so videli, kako pridobivajo mesta z bogastvom čimdalje več pravic in čimdalje večjo politično veljavo, začeli so se vedno bolj oprijemati tega poprej zanje sramotnega posla in koncem 18. stoletja je prešlo skoro vse večje trgovstvo v roke plemenitašev, deloma s tem, da so se plemenitaši poprijeli trgovstva, deloma s tem, da so si bogati trgovci pridobili plemstvo, zakaj že v prejšnjih časih se je za dober denar in sicer še lažje nego danes, dobilo tudi plemstvo. Mnogo danes imovitih plemenitih rodbin ljubljanskih si je pridobilo svoje bogastvo in plemstvo v 18. stoletju z meščanskim trgovstvom.

Najprej so se poprijeli plemenitaši vinske trgovine in začel se je takoj ljut boj med meščani in plemenitaši; prvi so vedno in vedno zahtevali, naj plemenitaši, ki so prodajali najprej samo vino iz lastnih dolenskih goric, to opuste ali pa naj pomagajo nositi težavna mestna bremena, vzdrževati mestno obzidje in utrdbe i. t. d.

Ker kranjski plemenitaši kislega svojega cvička, ki ga razen Kranjca ni hotel nihče piti, niso mogli prodati izven dežele, izprosili so si že v 14. stoletju prepoved, da kranjski trgovci, osobito ljubljanski, niso smeli uvažati štajerskega vina v deželo. S tem so si osigurali svojim pridelkom stalne odjemalce in višjo ceno.

Kmetje in tudi plemenitaši posestniki so morali vse blago, kar so ga pridelali, postaviti v mesto na trg; vojvoda Rudolf IV. je že leta 1360. prepovedal vse nedeljske sejme po kmetih, češ, da škodujejo trgovstvu meščanov. Nasprotno pa trgovci niso bili vezani prodajati svoje blago samo v mestu, temveč so Ljubljanci trgovali tudi po Koroškem, Štajerskem in Nižje Avstrijskem. Prepovedano jim je bilo prevažanje štajerskega vina na Kranjsko, in, ker je bilo s to prepovedjo oškodovano mesto Ptuj, kjer se je nahajal štajerski vinski trg, niso smeli z blagom nekaterih vrst na ptujski trg.

Kljub omenjeni prepovedi pa vendar nedeljski sejmi niso prenehali.

Plemenitaši in duhovščina so skoro spoznali velik dobiček, ki ga je donajalo trgovstvo, in snovali so se pri cerkvah in graščinah vedno novi sejmi, ki so privabljali v deželo vedno več tujih trgovcev. Vsled tega se je seveda cena živine, žita in drugih pridelkov silno podražila in ljubljanski trgovci so tudi težje dobivali potrebno blago.

praševali, kaj se je zgodilo in zakaj sva tako vesela? Ko sva jim povedala vzrok, so se kar vsi h kratu s sedežev dvignili od mize odstopili ter unisono vpili: „O prasata zatracená, co plže žerete? Vyhodte do prasince“. Nad nama zgražali so se tudi nemški in mažarski gosti, katerim je bil vžitek polžev istotako — svinjarija. Končno smo se pa le pobotali, toda plačati sva morala z Jožo vsak en „plecháč“ piva, dasi niti beliča v žepu nisva imela. Marker „Vaclave“ — vrl Čeh — je bil petičen dober mož in nama je dal, kar sva z Jožo želela, na — „puf“.

Plecháč, to je bila velika, cilindrična z dvema ročema previdena cinasta posoda, ki je držala dva bokala in na kateri so bila imena vseh nekdanjih in tedanjih slovanskih akademikov vgravirana. Toda za kazen pa, da sva z Jožo polže jedla, nisva smela, ko je „plecháč“ od ust do ust kursiral, iz njega piti, ampak piti sva morala iz navadnih vrčkov. In razšli smo se zopet, kakor stari prijatelji, ljubeči se tovariši.

To jim kajpada ni bilo po volji in pritoževali so se dan za dnevom pri cesarju, ki je svojo prepoved potem vedno zopet ponovil, kar pa ni dosti pomagalo. Plemenitaši in duhovščina so se izgovarjali in odriivali krivdo na podložne kmete, češ, da jih ne poslušajo in da sejmarijo proti njihovi volji. V resnici so pa celo svojim podložnikom prepovedali prodajati živino in druge svoje pridelke v mesto ter jih prisilili, da so morali le ponuditi najprej svojim grajščakom naprodaj. Kmet je s tem kajpada prišel iz dežja pod kap, ker so mu plemenitaši in duhovščina sami določevali ceno, za katero jim je moral blago prodati.

Boj za trgovstvo na kmetih, katero so si lastili plemenitaši, je trajal čez tri sto let do srede osemnajstega stoletja; kljub vsem naporom meščanov, da bi ga zatrli, razvilo se je vedno bolj ter prizadejalo mestnemu trgovstvu velikansko škodo.

Leta 1503. so dobili ljubljanski trgovci od cesarja Maksimilijana I. velevažen privilegij; vsak trgovec, ki je prišel s svojim blagom skozi Ljubljano, je moral ostati šest tednov v mestu in ni smel ves ta čas svojega blaga ponuditi nikomur drugemu, kakor ljubljanskim trgovcem. Vrhtega so morali plačevati za shranjevanje blaga v skladiščih neko pristojbino.

Ta privilegij je pa s časom ljubljanskemu trgovstvu več škodil nego koristil. Trgovstvo je začelo polagoma pešati in nastali so prepiri med meščani samimi.

(Dalje prihodnjič.)

Zadružne objave.

Redni občni zbor zadruge gostilničarjev, kavarnarjev, žganjetočnikov itd. v Tržiču se je vršil dne 4. majnika 1915 v gostilniških prostorih gospoda načelnika Karl Rueh-a ob precejšnji udeležbi. Po enournem čakanju otvori gospod načelnik zborovanje, konstatira predvsem, da je bila obrtna oblast pravočasno obveščena, ni pa poslala nobenega zastopnika. Pozdravi navzoče in pripomni, da so pač nastale razmere tudi povzročile, da je sklican občni

Ko sva drugi dan zjutraj z Jožo po dvorišču akademije šla k pouku, odprli so, naju že čakajoči kolegi Čehi okna najine učne sobe, ter naju s pozdravom: „praseta zatracená“ i. t. d. pozdravljali.

Predmet najine pojedine polžev se je med kolegi drugih narodnosti živahno razmotrival in nastali sta kar na mah dve stranki. Pripadniki ene stranke, in to so bili v prvi vrsti: Čehi, Poljaki, Rusini, Mažari so smatrali uživanje polžev za svinjsko, Srbi, Hrvati, Nemci, Italijani, osobito pa kaj obilno zastopani visoki plemenitaši raznih narodnosti, priznali so pa, da so polži delikatesa, gourmandska jed. Pri tem so se sklicevali poslednji na Francoze, osobito na Parižane, katerim so polži baje jako priljubljena in dragocena jed.

No z Jožo sva postala kar ne malo ponosna, da je naju tako odlična stran prištevala k „gourmandom“, dasi sva sicer prav pošteno — stradala.

Ko sva z Jožo pozneje na Slapu pri Vipavi dve leti skupaj služila, — jaz sem bil vodja, on pa pristav tedanje deželne vinarske in sadjarske šole — spomnila sva se ob pogledu na kakega lepega velikega polža, kar nehote tu resnično opisanega dogodka.

zbor nekoliko kasneje, kakor običajno ter predstavi zastopnika deželne zveze. Nato prečita tajnik gospod Kurnik zapisnik zadnjega občnega zbora, ki se brez ugovora odobri. Nadalje poda tajnik tudi letno poročilo o delovanju zadruge za pretečeno leto. Iz tega se posname, da je imela zadruge 5 odborovih sej, v katerih je bilo poleg drugih stanovskih zadev rešiti tudi 9 prošenj za koncesije, njih spremembe in prenose. Podeljenih je bilo troje koncesij, sprememb pa šestero, dopisov uradnih in stanovskih je bilo 58. Načelnik se je udeležil vseh zborovanj in posvetovanj deželne zveze in stavil za združnike važne in koristne predloge. Združnih članov je bilo koncem leta 63, vajencev je 12, oproščeni so bili 3. Na lanskem občnem zboru sklenjeno doklado za strokovni list „Gostilničar“ so združniki že večinoma plačali. Letno poročilo se brez ugovora odobri. Poročilo o računskem zaključku za l. 1914. poda istotako gospod tajnik. Iz tega se povzame, da je bilo izven doklade 102 K 04 v dohodkov in 69 K 05 v izdatkov, tedaj prebitka 32 K 99 v. Premoženjsko stanje znaša 32 K 99 v blagajni in 500 kron naloženih v hranilnici, obresti niso vračunane. Na predlog preglednikov gg. Jegliča in Rozmana Andreja, ki sta račune pregledala in vse v redu našla, se računski zaključek odobri in da načelniku absolutorij. Nato se vršijo volitve. Gospod načelnik Rueh izjavlja, da je že v letih, ki ga opravičijo odklanjati nadaljnjo izvolitev v to korporacijo ter priporoča, naj si izberejo člani mlajšo moč za načelnika. Zapisnikarjem volitve se imenujeta gg. Rozman in Jeglič, zaupnikom pa gg. Kavčič in Zurl. Voli se pismeno. Vsi oddani listki se glasijo na ime Karl Rueh kot načelnik in Jos. Kavčič načelnikov namestnik. Na splošno prigovarjanje sprejme g. Rueh zopet načelstvo in podnačelstvo g. Kavčič. Odbor se voli istotako po listkih in je bila sprejeta sledeča lista: Odborniki: gg. Slapar Franc, Jeglič Anton, Rozman Andrej, Primožič Josip, Aljančič Lovro, in Zurl Josip; namestniki pa gg.: Nadišar Ivan, Polc Tomo, in Vrančič Ivan. K zadnji točki dnevnega reda se oglasi tajnik deželne zveze, pozdravi navzoče v imenu osrednje organizacije, toda pojasnila glede ustanovitve in pomena deželne zveze in tesne zveze z državno zvezo. Omenja na kratko njen pomen in delovanje ter poroča, da je občni zbor zveze sklenil pobirati za vsakega združnega člana od včlanjenih zadrug po 2 K prispevka, zato pa bo pošiljala zveza vsem članom zadrug stanovsko glasilo „Gostilničar“, ki vrednost tega malega prispevka daleč presega in ki je v očigled temu, da imajo gostilničarji vseh kronovin Avstrije tudi svoje strokovne liste, neizogibno potreben.

Občni zbor sklene nato, da ostane tako kot je bilo prejšnje leto oziroma da se pobira za prispevek zvezi 2 K doklade od vsakega člana in da ima biti ta doklada plačana do konca avgusta t. l. Navzoči člani so doklado tudi že takoj odrajtali v roke načelnika, tudi event. zaostanke lanskega leta se sklene izterjati.

Načelnik naznani, da se dobe pri drugih tiskovine, ki se vporabljajo za prošnje za odpis davkov. Ker je marsikomu vsled vojne obrat popolnoma ponehal, je dan popolen vzrok in upravičenje prositi oblasti, da se dotični davek za tisti čas odpiše. Zato povabi združnike, naj se teh tiskovin

poslužijo, zveza jih ima še v zalogi, veljajo samo po 6 vin. izvod. Ko poda zastopnik zveze še nekatera pojasnila, kako je postopati pri prijavah žganjetočev in kedaj se smatrajo za glavne kedaj za male, ko se je potem še marsikaj v stanovskih zadevah razmotrivalo, zaključi načelnik občni zbor z zahvalo za udeležbo vsem navzočim.

Zadruge gostilničarjev, krčmarjev, kavarnarjev, žganjetočnikov in izkuharjev za ljubljansko okolico v Ljubljani. Cenjene člane te zadruge opozarjamo, da je na občnem zboru sklenjeno združno doklado 3 K plačati do 1. avgusta, torej tekom tega meseca. Kdor tega še ni storil, se naj posluži z zadnjim „Gostilničarjem“ poslano poštne položnice. Po preteku roka se bo zamudnike izročilo politični oblasti v eksekutivno izterjanje.

Načelstvo.

Stanovske vesti.

Važno rzsodbo je izdalo upravno sodišče dne 20. jan. 1915. št. 354, s katero se vgotovi, da sodno odobreni prisilni zakupnik kake zarubljene gostilničarske koncesije ni legitimiran ali upravičen, predlagati ali zaprositi, da bi se dotična koncesija prenesla v druge prostore. To dejstvo postane velike važnosti za marsikaterega in zakaj:

V novejšem času se ne zgodi prereditkokrat, da pride gostilničar, ki ima lastno koncesijo v žalosten položaj, da mu njegov dobavitelj, kateremu je po dvajset in trideset let polnil žepe in vseskozi pošteno plačeval, za kak prav malenkosten ostanek zarubi vse in vrhu tega še koncesijo. Dotični lakomnik bi rad potem s po prisilnim zakupu lastniku vzeto koncesijo lovil nadaljne žrtve in jo prenašal zdaj k temu zdaj k drugemu. Lastnik koncesije pa vsled navedene rzsodbe lahko to prepreči, ker le on sam je legitimiran prositi za prenos koncesije v druge prostore. Ako tega noče, se mora zdražitelj ž njim pogajati in ako še razpolaga imetnik koncesije z zadostnimi sredstvi, lahko nadaljuje obrt ali pa prosi za prenos v take prostore, ki so mu na razpolago ali po godu. S to rzsodbo je tudi doseženo, da ne bodo gotovi ljudje s tako slastjo zarubljali gostilničarskih koncesij, ker bo s takim zarubljenjem prav malo doseženo, v mnogih slučajih pa celo nič, če se bo lastnik koncesije znal dobro postaviti. Nas to veseli, le zaradi tega, ker smatramo odvzetje koncesije enako kot bi se rokodelcu orodje pobralo. Če je koncesija prosta in če tudi je gostilničar začasno na slabem, se vendar še mnogokrat zgodi, da pride v boljši položaj, recimo po kakem prijatelju, ki ga podpre ali na drug način, če pa mu je bogataš koncesijo z rubežnijo vzel, mu je pobral s tem tudi najpotrebnejše orodje in uničena mu je eksistenca. S to rzsodbo je tedaj ugotovljeno, da nima niti zdražitelj niti prisilni upravitelj, kakor ne zakupnik s koncesijo prosto razpolagati.

P.

Nekoliko pritožbe. Iz mnogih krajev se nam poroča, da so bili kupci občutno kaznovani, ki so si pretirane dobičke hoteli pribarantati bodisi pri živini kakor tudi pri drugih pridelkih. V Solnogradu so bili celo gostilničarji kaznovani, ker so pivo za 2 vinarja dražje nastavili, kakor pa so jim ga pivovarne podražile. No pri nas je v tem

pogledu hvala Bogu bolje, bo radostno vzdihnil marsikak veletržec z vinom, kajti splošno se trdi, da imajo naši vinski veletržci še obile zaloge vina, ki so ga nakupili po 26, 30 do 40 vin. liter ali to jih ne moti, da so zadnje čase začeli zahtevati za tista vina 60, 70, 80 h, 1 K in 1 K 20 h za liter. Tak poskok je po našem mnenju vendarle predrzen. Če to ni sistematična „Preistreiberei“, pa ni ničesar več. Kam bodo prišli mali gostilničarji, ki so vezani kupovati vedno le od veletržca? Uničeni bodo, kajti po tem kupu morajo najslabša vina točiti po K 1.60, če hočejo priti na svoj račun z dacom in drugimi režijami. Kdo bo pri taki draginji še kozarec vina pil? Malo jih je, pa še tisti namesto dveh le enega. Čujejo se pa tudi še druge nekulance naših vinoveletržcev. Neki gostilničar z dežele je kupil in se pogodil za večjo množino vina po 70 vin. in dal par sto kron are, ko pride čez par dni po vino, mu prodajalec ni hotel več dati po 70 vin, marveč mu ga je zaračunal po 80 vin. Kupec je vino vseeno vzel in plačal zahtevano ceno. Čudimo se ponižnosti tega kupca, kajti tako ravnanje spada že po trgovskem zakonu pred sodišče. Tudi naganjanje cen bi ne uspevalo tako briljantno, če bi se tuptam našel kak tovariš in ovadil take reči na pristojnem mestu. V interesu malih gostilničarjev moramo to naganjanje cen obžalovati, ker veletržci bi morali vseeno imeti v mislih, da so le od malih obogateli, kajti inovit gostilničar gre sam po vino k vinogradniku. Ravno te dni se je izdala važna razsodba najvišjega sodišča glede draženja cen. Vrhovno sodišče je izreklo, da je zločinski namen pri draženju cen podan že s tem, če prodajalec zahteva cene, ki so v primeri s proizvodnimi sredstvi očitno previsoke. Vseeno je, če je kupec zadovoljen z zahtevano ceno, zakaj v tem oziru ne gre za varstvo posameznega kupca, ampak za varstvo splošnih interesov. Javnost bo razsodbo pozdravila, ker vsakdo, kdor izrablja stisko ljudstva, zasluži strogo kazen. Torej gostilničarji, ne vdajmo se!

Sprememba restavraterja na ljubljanskem kolodvoru. Dosedanji restavrater na južnem kolodvoru gosp. Jos. Schrey je iz zdravstvenih ozirov najem odpovedal, in prevzame restavracijo dosedanji restavrater kolodvorske restavraterije v Nabrežini gospod Stanislav Horak.

Obrtne pravice in predpisi.

Ukaz

c. kr. deželnega predsednika za Kranjsko z dne 23. junija 1915. l., št. 14888, s katerim se vsled povelja Najvišjega poveljnika jugozapadne fronte (ces. ukaz z dne 23. maja 1915. l., drž. zak. št. 133) res. št. 1975 z dne 18. junija 1915. leta v namen omejitve zlorabe alkohola na podlagi § 54, odstavka 2, obrtnega reda policijsko urejuje izvrševanje gostilničarskega in krčmarskega obrta.

§ 1.

Točenje in prodaja na drobno žganih opojnih pijač je ob nedeljah in praznikih ter ob tržnih dnevih tekom celega dneva, ob drugih dnevih pa od 4. ure popoldne naprej prepovedano. Žganjetoči morajo biti med tem časom zaprti.

§ 2.

Tudi v drugem času, kakor je omejen v § 1, je prepovedano točenje in prodaja na drobno žganih opojnih pijač pripadnikom oborožene sile, vsem drugim osebam, ki se uporabljajo za vojaške službe, osebam, ki se podvračajo naborni ali prebiralni dolžnosti, mladostnim osebam v starosti pod 18. letom, pijancem iz navade in osebam, ki so duševno manj vredne ali nasilne.

§ 3.

Dalekosežnejša policijska ureditev je po krajevni potrebi prepuščena obrtnim oblastvom.

§ 4.

Ta ukaz se ne uporablja na oddajo žganih opojnih pijač v zdravilne namene na podlagi zdravniškega predpisa.

§ 5.

Ta ukaz je nabit v obrtnih prostorih, ki so dovoljeni za točenje in prodajo na drobno žganih opojnih pijač, tako, da vzbuja pozornost gostov.

§ 6.

Na prestopke tega ukaza se uporabljajo kazenska določila obrtnega reda.

§ 7.

Ta ukaz dobi moč tisti dan, ko se razglasi.

C. kr. deželni predsednik:

Baron Schwarz l. r.

Opozarjamo osobito na § 2., ki določa z drugo besedo, da se vojakom in vojaškim osebam nobenkrat ne sme prodati žganih pijač, tudi tistikrat ne, kadar ga druge civilne osebe smejo dobiti. Ta ukaz ne velja samo za žganjarne, marveč za vse, ki imajo pravice žganje točiti tako za gostilničarje in kavarnarje. Globe je pri prvem prestopku 50 K, pri drugem odvzete koncesije.

K prepovedi točenja žganja pripominimo, da se določba za tržne dneve tiče samo tistih krajev, kjer so res tržni dnevi; ne sme se torej misliti, da je v sredo n. pr., ko je v Ljubljani tržni dan, tudi na Grosupljem ali v Višnji gori prepovedano točiti žganje. Ob semanjih dneh pa je prepoved za vse kraje veljavna, koder se vrši semenj.

Za gospodinjo.

Sadni kis. Nezrelo sadje, ki pada z drevja, se mora pobrati. Pujski ga radi hrustajo. Še bolje se pa porabi za sadni kis. Po tleh ga pa zato ne smeš pustiti ležati, ker se v njem rade zarede gosenice in drugi mrčesi in glive, kar pozneje škoduje drevesu. Tudi nagnito sadje je dobro za sadni kis. Sadje vsak dan poberi, zmečkaj, spravi v posodo in zalij, da nad sadjem stoji voda. Vsak dan sadje premešaj, da se ne napravi navrhu plesnoba in posodo zopet zakrij. Dobro je, če stoji posoda na gorkem. Sadni kis je mnogo boljši, kakor oni, katerega ponujajo Čiči po hišah, ali ki se dobiva v prodajalnicah. Iz lesnik in drobnic se dela sadni kis tako-le: Sadje zdrobi, sok iztisni in ga pusti dva dni stati, da se vsa nesnaga vleže. Potem ta sok nalij v sod, v katerem je bilo poprej vino ali rum ali špirit. Na 20 litrov soka deni 7 g belega vinskega kamna. Napolnjeni sod naj stoji v kraju, v katerem je 20 do 25° C gorkote. Sok vre in se peni in voha mora biti tedaj odprta, da gre vsa nesnaga vun. Da je sod poln

se včasih malo soku dolije. Ko je sok izvrel, se voha pripre. Sok naj ostane, ko se čisti, še nekaj tednov na gorkem v sodu predno se rabi.

Čebula mora biti dobro dozorela, če hočemo, da se dobro ohrani. Vendar je predolgo ne puščaj v zemlji, ampak jo poruj, kadar je perje porumenelo, Lahko jo pustiš nekaj časa ležati na gredici, da se osuši, vendar ne predolgo da bi začela delati nove korenine, ker bi potem začela gniti.

Vprašanja in odgovori.

Kazen radi neupoštevanja predpisov.

V informacijo in ker se lahko marsikomu v sedanjem času kaj takega pripeti, priobčujemo pismo neke naše članice ter njej dani odgovor, kar naj služi še drugim v ravnanje in svarilo.

Pismo se glasi: „Veliko prošnjo imam do Vas. Ker sama nisem zmožna in ne vem, kam naj se obrnem za pomoč, Vas prosim blagohotnega pojasnila. Dne 16. t. m. mi je obrtna oblast za nedoločen čas zaprla gostilno. Kedaj poteče ta nedoločen čas, prav nič ne vem. To se je zgodilo najbrž iz same nevoščljivosti drugih, ker sem imela cel dan ljudi in se je le pri meni dobilo jesti in tudi pivo, kar v drugih gostilnah ne. Zdaj je prišlo še čez 400 delavcev in tudi tem sem postregla z jedjo zjutraj in zvečer. Nepričakovano sta me pa vojaška in žandarmerijska patrolja naznanili, da sem imela gostilno do 10. ure zvečer odprto in sicer, da so ljudje pri zadnjih vratih ven in noter hodili. To pa ni res, saj imam čez 10 prič, ki to potrdijo. Bila sem že klicana k okrajnemu glavarju, ki pa ni hotel mojih prič zaslišati, zato se zdaj res ne vem kam obrniti. Poprej ko ni bilo vojakov in delavcev, ni bilo nikakega zaslužka, davek sem pa vseeno plačevala, zdaj pa, ko bi se dalo kaj zaslužiti, mi pa gostilno zapro. Prosim Vas, poučite me, kaj naj storim, kajti zakrivila nisem ničesar, moje priče pod prisego lahko izpovedo, da ni res, da bi se pri meni prekoračila policijska ura.

Odgovor: Cenjena gospa! Na Vaše pismo Vam poročamo in priznamo, da je okolnost, ko se Vam je za nekaj časa prepovedalo obratovati, za Vas v sedanjem času res hud udarec. Tudi v našem listu „Gostilničar“ št. 5 t. l. smo pod rubriko zadružne objave na ljubljanske gostilničarje objavili tak oklic, velja pa za vse gostilničarje cele Kranjske.

Časi so izjemni, naredbe tudi izjemne in treba se jih je izredno strogo držati, kajti vse je sedaj pod vplivom vojaških poveljnikov, ki ne poznajo nobenih ozirnov. Če ste prekoračili le nekaj četrtink policijske ure in če to potrdita vojaška in žandarmerijska patrolja, ne velja ne 10 ne 20 drugih prič. Edino, kar morete storiti, je, da stopite k tamošnjemu vojaškemu poveljniku, ga prosite, da izda dovoljenje, da smete zopet začeti obratovati. Dokažite, da je obrat nujno potreben zaradi delavstva ter obljubite, da se boste vseh predpisov najstrožje držali. Če ste dobili dovoljenje od vojaškega poveljništva, potem Vam tudi glavarstvo ne bo ugovarjalo, ako se lahko zanaša, da ste zanesljivi v izpolnjevanju izdanih predpisov. Začnite torej križeva pota s prošnjami, drugega sredstva v teh časih ni.

Razno.

* **Izjave za občno pridobnino.** Za priredbeno dobo 1916/17 se morajo v svrhu odmer občne pridobnine ali obrtnega davka v času od 1. julija do 1. avgusta 1915 vložiti izjave o občni pridobnini in sicer v Ljubljani pri c. kr. davčni administraciji, na deželi pa pri c. kr. okrajnih glavarstvih ali tudi pri c. kr. davčnih uradih, v katerih okoliš spada pridobnini podvrženo podjetje. Za izjavo predpisane vzorce in navodilo za sestavo izjav se dobi brezplačno pri imenovanih uradih. Kakor vsako leto, opozarjamo tudi letos davkoplačevalce na dolžnost, označene izjave vložiti, ker se sicer davek odmeri na podlagi pripomočkov, ki so davčnim oblastvom na razpolago, v prvi vrsti na mnenja zaupnikov in izvedencev. Koliko so vredna taka „mnenja“, je že marsikdo občutno okusil na lastni koži, zato še enkrat priporočamo posebno v sedanjih časih, ko so imeli vojni dogodki velik vpliv na promet obrtnih podjetij, da se vložijo zahtevane izjave. Opozarjamo pa, da so za odmero občne pridobnine za leti 1916 in 1917 merodajne obratne razmere od 1. julija 1914 do 30. junija 1915. Trgovcem je torej v izjavi napovedati promet v tem času kakor tudi vse druge obratne znake n. pr. število v obratu zaposlenih oseb, obratni prostori itd. Opozarjamo tudi, da pri odmeri občne pridobnine ne pride prav nič v poštev, ali je obrtno podjetje imelo izgubo ali dobiček, merodajen je edino obseg podjetja, torej pri trgovcih doseženi promet, pri gostilničarjih množina iztočene pijače, pri rokodelcih število pomočnikov in vajencev itd. Če je lastnik pri vojaki, toda se je obrat kljub temu nadaljeval, mora izjavo vložiti njegov namestnik n. pr. soproga ali poslovodja. Vojne razmere se bodo vpoštevale, toda tudi le v toliko, v kolikor se je obseg obrata v resnici zmanjšal ali poslabšal.

* **Podraženje žganja in alkohola.** S cesarsko naredbo z dne 1. julija 1915, drž. zak. št. 186, se je odredilo, da se ne morejo več napravljati nove konsumni davščini podvržene nekmetijske žganjarne in nove rafinerije za špirit. Istotako se od 1. julija t. l. dalje ne smejo razširjati ali spreminjati že obstoječi obrati, s katerimi bi se produkcija zvišala. Razen tega se dosedanji pribitek k davku na žganje zviša za 20 kron, da bo davek znašal za kontingentirani špirit 160 kron, za nekontingentirani pa 180 kron pri 1 hl čistega alkohola. To je predpriprava za uvedbo državnega monopola na žganje. Država pričakuje od poviška davka kakih 12 milijonov kron na leto, ki gredo povsem v državno blagajno.

Na Ogrskem se je izdala podobna naredba že začetkom maja. Po dosedanji postavi dobi vsaka kmetijska žganjarna za hektoliter zvarjenega alkohola posebno bonifikacijo, ki znaša pri dnevnem izdelku 4 do 7 hektolitrov alkohola 6 kron, pri izdelku 2 do 4 hl alkohola 8 kron in pri dnevnem izdelku do 2 hl alkohola 10 K. Te bonifikacije se po zgoraj omenjeni cesarski naredbi znižajo za 2 K pri hektolitru alkohola.

* **Še nekoliko pritožbe.** Elastični § 54. obrtnega reda igra v sedanjih časih skoro isto vlogo kakor § 14. državnega osnov. zakona. Gostilniška obrt občuti silno elastičnost tega § 54. Ne pritožujemo se, ako se v očigled obstoječim razmeram in položaju v katerem se vsled vojne nahajamo, pijančevanje z raznimi naredbami in ukazi skuša omejiti, pritožujemo se le radi tega, ker te stroge naredbe merijo in zadenejo vedno le ubogega gostilničarja, zakaj visoki faktorji ne vidijo nikogar drugega kakor vedno in vedno le gostilniško in k temu spadajočo obrt, ali ne ve, ali pa neče vedeti visoka vlada, da se izpije 70% alkohola dobavljenega od trgovca in branjevca in le 30% od gostilničarja. Od kod pa vendar pride, da kljub temu, da gostilničarji po 3 do 4 dni v tednu ne smejo točiti žganih pijač pa je vendar vse polno pijanih bitij po deželi in po mestih, — od tod ker sme prodajati trgovec svoj špirit po noči in po dnevi v delavnik in praznik. Tu prosimo merodajne faktorje kaj ukreniti, ali prepovedati prodajanje žganin vsem ali pa nobenim, kajti z utesnjevanjem točenja žganih pijač pri gostilničarjih je doseženo le toliko, da se trgovec v pest smeje in veselo roke mane, in vrh tega pa še prešerno po dnevnikih razglašča, trgovci smemo žganje prodajati slej ko prej — le vkup po njega.

* **Vzroki za podraženje piva.** Osrednja zveza avstrijskih pivovarnarskih društev na Dunaju nam je poslala obširno spomenico, pisano v nemškem jeziku, v kateri navaja vzroke podraženju piva. Ni naša dolžnost, da bi predstavili to spomenico v celoti — to bi v lastnem interesu zveza preskrbela — vendar priobčujemo nekaj točk, ki so vtemeljene, kar radi verujemo. Vlada je 15. maja zasegla pri pivovarnah slad, ko je že poprej ustavila obrat sladnih tovarov. Pivovarne so bile le deloma preskrbljene s sladom, ki se je kakor vsi drugi izdelki neprimerno podražil vsled podražitve ječmena. Dalje je vlada omejila obrat pivovaren za 30% prejšnje množine. Vsled tega se je režija znatno podražila, ker so bili stroški pri prejšnji množini isti kakor pri omejenem izdelovanju. Le vsled podraženja slada se je 1 hl piva podražil za K 1.68, kajti slad je stal pred vojno K 30 — danes stoji K 140 —. Prav tako se je podražila krma in stroški za prevažanje zvišati

so se morale delavstvu in uradništvu plače in mezde, izgube pri dolžnikih so veliko večje, tako, da je dne 1. junija 1915 podraženje piva za 6 K pri hl popolnoma umestno. Spomenici je priložena tudi tabela, iz katere je razvidno, da so se surovine in pomožni predmeti od začetka vojne podražili od 10 do 484 odstotkov.

* **50 milijard vojnih stroškov.** V »N. Fr. Pr.« je razpravljal dr. F. Eulenburg direktne vojne stroške, ki so jih doslej imele vojskujoče se države. Nemčija je doslej izdala mesečno povprečno 500 milijonov mark, v nadaljnih petih mesecih pa že čez eno milijardo, torej v prvih treh četrtletjih že okroglo sedem milijard, kateri znesek bo v isti višini le še največ pol leta zadostoval, t. j. stroški Angleške bodo končno prekašali one Nemčije, zlasti ker mora Angleška finančno podpirati Belgijo, Srbijo, Črno goro in Japonsko, zdaj pa še Italijo. Za Francosko znašajo stroški v prvih devetih mesecih dnevno po 34 milijonov mark, skupaj okrog 9.8 milijard. Vojni stroški Rusije znašajo skupno okrog 11¼ milijard, to je dnevno okrog 41 milijonov mark, mesečno 1¼ milijarde. Vojne stroške Turške, ki so znatno manjši kakor oni drugih držav, smatra pisatelj za polovico manjše kakor stroške Avstro-Ogrske. Po teh zaznamkih bi znasali stroški vojskujočih se držav v 9 mesecih avgust do konca aprila okrog 90 milijard mark. Od teh odpade dve petini na Nemčijo, Avstro-Ogrsko in Turčijo, tri petine pa na nasprotnike. Prihodnje četrtletje bo pa gotovo imelo najmanj polovico te vsote stroškov, ker povsod naraščajo stroški. Pri tem pa niso vpoštevani uničenje gospodarske blaginje in obnovitev opustošenj, ki se bodo šele po vojni dognali in zahtevali nova sredstva. Tudi Italija ni vpoštevana. Francoska sama računa višje stroške, ker pravi, da ji bo 14 vojnih mesecev povzročilo čez 24 milijard mark.

* **Poraba vojnih vjetnikov za industrijska in obrtna dela.** Kakor se vojni vjetniki že porabljajo za poljska dela, so zdaj na razpolago tudi za industrijska in obrtna dela, in sicer v najmanjšem številu 30 mož, ki se oddajajo tudi obrtnim za drugam. V nekem nemškem časopisu čitamo izkušnje praktičnega kmetovalca, ki jih je napravil z ruskimi vojnimi vjetniki. Pravi, da so pri zadostni hrani zelo porabni in pridni ter tudi hvaležni za dobro hrano. Če se jih pa zadostno ne hrani, so pa bolj leni. Sploh pa priporoča zelo, da se jih vzame pri poljskih delih, ker so teh skoro vsi vajeni, le da se jim mora dati zadostna hrana.

Naročajte „Gostilničarja“!

VERMOUTH-

vino najboljšje kakovosti prodaja po najnižji ceni tvrdka

Br. Novaković

vinska trgovina v Ljubljani.

Z vsemi v špecerijsko in delikatesno stroko spadajočimi potrebščinami, kakor tudi z vseh vrst namiznimi in buteljskimi vini postreže gostilničarjem najceneje in najsolidneje tvrdka

T. MENCINGER, Ljubljana, vogal Sv. Petra ceste in Resljeve ceste.

Velepražarna za kavo z električnim obratom.

Zaloga mineralnih voda.

Zaloga stekla, porcelana in svetiljk
Fr. Kolmann
 11 v Ljubljani 24-24
 dovoli gostilničarjem in kavarnarjem pri večji naročbi izdatno znižane cene.

A. Bajec
 cvetlični salon
 Pod Trančo 2
 vrtnarija
 Tržaška cesta 34
 v Ljubljani.

Deset zapovedi za kmetovalca
Deset zapovedi za zdravje
 dobi zastoj in poštine prosto vsak gostilničar in trgovec v poljubnem številu za razdelitev med 18 goste ter odjemalce. 24-24
 Treba le dopisnice z naslovom:
 Ub. pl. Trnkoczy, lekarna, Ljubljana.

Vinska trgovina in restavracija
Peter Stepič
 Spodnja Šiška št. 256
 priporoča p. n. gostilničarjem svojo veliko zalogo zajamčeno naravnih vin iz dolenskih, goriških, istrskih in štajerskih vinskih gor.
 Telefon št. 262.14 25-24

Pivovarna **Reininghaus** Gradec — **Steinfeld** priporočata svoja najboljša piva, kakor:
marčno carsko, vležano in bavarsko v sodkih in steklenicah. 27 23-24
 Specijaliteta **Reininghausovo dvojno sladno pivo „St. Peter“** v originalnih steklenicah.
 Glavno zastopstvo pivovarn **Reininghaus in Puntigam**
 Telefon št. 90. v Ljubljani, Martinova cesta 28. Telefon št. 90.

Pivovarna Göss
 priporoča svoje priznane priljubljene izdelke
marčna, cesarska, vležana, eksportna in bavarska piva 33 23-24
 v sodčkih in steklenicah.
Zastopnik: Fr. Sitar v Sp. Šiški.

Jakob Zalaznik
 pekarija, slaščičarna in kavarna 31 25-24
Stari trg 21
 se priporoča sl. občinstvu posebno z dežele
na zajutrak.
 Filijalke:
 Mestni trg št. 6
 Kolodvorska ulica št. 6.

Posredovalnica za službe
 gostilničarske zadruga v Ljubljani
 Marije Terezije cesta št. 16
posreduje brezplačno za vse službo iščoč
 : v gostilničarskem obrtu :
 Gospodarji iz Ljubljane plačajo 60 v. z dežele 1 K.
Tovariši gostilničarji! Poslužujte se le ugodne prilike!
 26 23-24

Vinska trgovina
Ant. Müllerja
 v Domžalah
 priporoča
 p. n. gostilničarjem svojo veliko zalogo zajamčeno naravnih vin iz dolenskih, goriških, istrskih, hrvaških in štajerskih vinskih gor ter zagotavlja točno in solidno postrežbo po primernih cenah.
 Vino se dostavlja na dom ali pošilja po železnici. 29 24-24

Pristne kranjske klobase
 razpošilja po 60 vin. komad
 v poštnih zavojih najmanj 5 kilogramov po povzetju
Ivan Kos
 mesar in gostilničar na Vrhniki.

Tovariši!
Tovarišice!
 Kupujte le pri tvrdkah, ki podpirajo in oglašajo v „Gostilničarju“ v vašem glasilu.

Av gust Signola
 Ljubljana, Dunajska cesta 13.
 Zaloga raznovrstnega namizja 2424
 30 za gostilne, hotele in kavarne.

Sanatorij Elizabetinum
 zdravilišče za notranje, kirurške in ženske bolezni. Bolniška oskrba sester križark. Prosta izbira zdravnikov. — Cene zmerne. — Moderno opravljena Röntgenova soba. — Udobno urejeno kopališče z vsemi 36 zdravilnimi pripomočki. 24-24
 Poljanska cesta 16. Telefon št. 141.

Adria, delniška pivovarna, Trst
 Varilnica v Senožečah.
 Vplačana glavnica **K 1,000.000** :: Ustanovljena :: **I. 1820.**
 priporoča svoje priznane dobro **Adria marčno, dvojno marčno in granatno pivo**
 v sodčkih in steklenicah po najnižjih cenah.

Ustanovljena 1. 1818.

Ustanovljena 1. 1818.

PIVOVARNA MENGEŠ

Julius Stare

priporoča svoje izborno vležano marčno, dvojno marčno in bavarsko pivo v sodčkih in steklenicah.

Naročila sprejemajo zaloge:

Ljubljana, Metelkova ulica št. 19, Borovnica, Cerklje na Gorenjskem, Dragomelj, Gameljne, Izlake, Javornik, Ježica, Kamnik, Kranj, Lesce, Medvode, Mokronog, Moravče, Motnik, Rudolfovo, Škofja Loka, Šmartno pri Litiji, Št. Vid pri Zatičini, na Vrhniki ali pivovarna v Mengšu. 1 25-24

Izboljšajte promet v svoji gostilni z najboljšim in najcenejšim **češkim budjejeviškim delniškim pivom**

plzenskega tipa.

Zahtevajte v gostilnah ljubljanskih, v Grandhotelu Balkan Trst, hotelu Lacroma Gradež, Palace hrvatske štedionice Zagreb, Napredak Sarajevo, Beránek Banjaluka itd. to pivo.

52 24-24 Informacije daje Češka delniška pivovarna v Čeških Budejovicah, Roza Rohrmann v Ljubljani, Bogumil Poška v Trstu.

KLEINOSCHEG- DERBY SEC

39 25-24

Vinometre „Bernatot“. — Asbestov bombaž in prašek. — Eponit. — Francosko želatino. Lipovo oglje. — Marmornat prašek. — Modro galico. — Natrijev bisulfit. — Ribji mehur. Špansko zemljo. — Tanin. — Žveplo na asbestu. — Žveplo v prahu. — Limonovo kislino. — Vinsko kislino. — Soda bikarbono. — Strupa proste barve itd.

ima v zalogi po najnižji ceni

Drogerija Anton Kanc

Ljubljana, Židovska ulica 1.

Edina zaloga in podjetje te vrste na Kranjskem.
Zastopstvo za Štajersko, Primorje in Goriško.

GRAMOFONE GODBENE AVTOMATE na utež ali elektriko,
GRAMOFONSKE PLOŠČE - KLAVIRJE - PIANINE
posamezne dele, vzmeti, igle i. t. d.

A. RASBERGER, Ljubljana

Sodna ulica št. 5. Poleg c. kr. deželne sodnije.

Edina strokovna delavnica za popravo vseh vrst avtomatov in gramofonov, če tudi niso bili pri men kupljeni.

Ugodna zamenjava starih obrabljenih plošč. Odplačevanje v malih mesečnih obrokih.

POZOR! Na željo postavim v vsako gostilno godbeni avtomat ali gramofon, da se z nabranim denarjem isti sam odplačuje. Stare avtomate vzamem po najvišji ceni v račun. Zahtevajte cenik.

2 25-24

I. kranjska tovarna mineralnih vodá, sodavice i. t. d.

Ljubljana, Slomškova ulica 27

priporoča:

sodavico, pokalice, naravni malinov in citronov sok, nadalje izborne sadne pijače v patent. steklenicah: jagodovec, nektar, kristalno citronado, jabolčni biser.

Gostilničarji, podpirajte lastno podjetje!

28 25-24

Priporočamo svojim cenjenim ::
tovarišem gostilničarjem izborno
marčno, dvojnomarčno
termalno in granatno ::

PIVO

največje slovenske narodne trdke:
Delniška družba združenih
pivovaren Žalec in Laški trg
v Ljubljani.